

Mustalaispojan raju nuoruus

Helsingin Sanomat 5.12.90

Veijo Baltzar: Musta tango, Tammi -90, 142 s.

Tuboisa rakkaus

Veijo Baltzarin viides romaani Musta tango on raju ja kursailematon kuvaus nuoren mustalaispojan kujanjuoksusta rakkauden, väkivallan ja ankeiden kaupungin katujen viidakkossa.

Siinä missä kahden vuoden takainen romaani Käärmeenkärjäkivi leikkeli kielellä ja pyrki hakemaan uusia ilmaismuotoja, merkitsee uutuuksia paluuta pelkistettyyn ja tiiviiseen muotoon. Romaanin kieli on lyhyttä ja selkeää, tuloksena on helposti luettavaa proosaa.

Mustan tangoon päähenkilö on lastenkodin ja koulukodin kasvatti Elias. Hän on asunoton ja juureton nuorukainen, joka kuin luonnostaan ajautuu rikoksen polulle.

Elias asuu Helsingin aseman ratapihalla hylätyssä tavara-vaunussa, myy aidon mustalaisen tapaan viinaa ja kelloja, tekee pikkurikoksia ja välittää naisia. Sukulaismies Feija on hieman vanhempi kokenut konkari, jonka pillin mukaan Eliaksen pitäisi tanssia.

Minuus bukassa

Eliaksen perimmäisenä ongelmana on itsetunnon puute. Feija edustaa hänelle paremman puutteessa perhettä. Ei kuitenkaan niin kattavasti, että hän onnistuisi siirtämään Eliakselle mustalaisyhteisön tavat ja kulttuurin.

Elias ei pysty saamaan Feijalta kaipaamaansa yhteisön turvaa. Nuorukainen kokee itsensä jatkuvasti väliinputoajaksi, joka ei tunne mustalaisyhteisön sääntöjä. Tästä seuraa ulkopuolisuuden tunne; Elias ei ole mustalainen muttei myöskään valkolaisten yhteiskunnan jäsen.

Musta tango on myös rakkausromaani, tai oikeammin romaani intohimosta. Feijan nainen, kaunis valkolaistytty Lissu rakastuukin Eliakseen vaikka tietää rakkauden vievän tuohon. Hän luopuu perheestään ja opinnoistaan muuttaa Eliaksen kanssa vakuun asumaan ja antautuu intohimolleen.

Lissukaan ei voi pelastaa Eliasta, hänestäkin tulee suhteen seurauksena marginaalinen ihminen, mutta yhdessä parit jatkaa rypemistään.

Ankea jouluaaton kuvaus humalaisesta parista on yksi kirjan parhaista kuvauksista. Baltzar onnistuu kuvaamaan koko romaanin ajan suhdetta melkoisella intensiteetillä, joka huipentuu joulukuvaukseen.

Baltzarin näkemys laitapuolen mustalaispojan elämän mahdollisuuksista on varsin pessimistinen. Kirjailija tuntuu sanovan, ettei yksilö voi pärjätä ja nousta kuopastaan, jos hänellä ei ole turvanaan jokin yhteisöä.

Toki kirjailijan syyttävä sormi kohdistuu myös yhteiskuntaan, jonka rasistisuuden Baltzar näyttää varsin selvästi muutamassa kohtauksessa. Romaani käskeekin suomalaisia menemään itseensä ja tutkailemaan motiivejaan nyt, kun ulkomaalaisten määrä väistämättä lisääntyy ja heidän kanssaan on opetettava tulemaan toimeen.

Musta tango on kaikinensa koskettava kuvaus tämän päivän vähemmistöön kuuluvan nuoren elämästä. Konstailematon ja rosoinen kuin nuoruus itse. Kirjan Eliaksia löytyy varmaan monesta kaupungista.

Ulla Koskinen